

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Београд, 26.08.2021.

Наставно-научно веће Факултета политичких наука, на седници одржаној 24. јуна 2021. године донело је одлуку о Формирању Комисије за писање реферата о завршеној докторској дисертацији докторанта Слободана С. Поповића „Улога **Шангајске организације за сарадњу у геополитичком и геоекономском позиционирању НР Кине**“, у следећем саставу: проф. др Јелица Стефановић-Штамбук, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука; проф. др Срђан Перишић, ванредни професор, Универзитет Унион – Факултет за међународну политику и безбедност и проф. др Драгана Митровић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука, ментор.

Комисија подноси Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду следећи

РЕФЕРАТ

о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Докторанд Слободан Поповић, мастер политиколог (Регионалне студије Азије), предао је докторску дисертацију под насловом „Улога **Шангајске организације за сарадњу у геополитичком и геоекономском позиционирању НР Кине**“ 16. јуна 2021. године.

1.1. Основни подаци о кандидату

Кандидат Слободан Поповић рођен је 17. маја 1989. године у Врању, где је и завршио средњу школу, Гимназија Бора Станковић - друштвено-језички смер (француско одељење). Дипломирао је 2012. године на Факултету политичких наука УБ, на смеру Политикологија, са просечном оценом 9,55. Дипломске мастер студије Регионалне студије Азије је уписао 2012. године на Факултету политичких наука, и успешно их завршио 2013. године (просечна оцена 9,62) одбраном мастер рада „Односи НР Кине и ФР Бразила од 1978. до данашњих дана“ (ментор проф. др Драган Р. Симић). Исте године, докторанд Поповић је уписао докторске Међународне и европске студије на Факултету политичких наука. Успешно је окончао све предиспитне обавезе, положио све испите (просечна оцена 9,33).

Слободан Поповић је на основу одлуке Наставно-научног већа Факултета политичких наука донете на електронској седници одржаној 8. априла 2021. године ангажован на пројекту **Политички идентитет Србије у регионалном и глобалном контексту** (број пројекта 179076), као истраживач сарадник.

У мастер раду, под називом „**Односи НР Кине и ФР Бразила од 1978. до данашњих дана**“, Поповић након дефинисаног проблема и предмета истраживања и одређивања теоријског оквира, анализира политичко и економско отварање Народне Републике Кине, као и начине и механизме на којима Федеративна Република Бразил заснива садашњу међународну политичку и економску позицију. Предмет анализе једног дела рада јесте политичка, економска и војно-безбедносна сарадња ове две државе. У оквиру тога анализира се нова позиција коју Народна Република Кина заузима у међународним односима, где се уочава да представља изазов за међународни поредак којим доминирају САД. Са друге стране, у раду је приказана и активнија улога коју Народна Република Кина игра у оквиру мултилатералних механизма као што је БРИКС групација земаља, као и други веома важни механизми и организације, међу којима се посебно издваја њена активна улога у оквиру Шангајске организације за сарадњу.

Кандидат Слободан Поповић је учесник неколико истраживачких семинара, почев од 2009. године када је учествовао на семинарима одржаним у Бечу, Берлину, Прагу, Лондону, Женеви и Бриселу, у организацији FriedrichEbertStiftung, НАТО, ОЕБС, Европског парламента, СЗО и Амбасаде Републике Србије у Берлину. Од учествовања на потоњим семинарима издвајамо „Регионални развој – Азија и југоисточна Европа“, одржаном на Факултету политичких наука 2013. године у организацији Центра за студије Азије и Далеког истока ФПН. Том приликом, Поповић је излагао на тему проблема севернокорејског нуклеарног наоружања стављајући овај проблем како у контекст севернокорејских националних интереса и глобалне безбедности. Посебно истичемо његово учешће на семинару у оквиру *Gansu International Fellowship Program-a*, 2016. године, када је кандидат Поповић, на препоруку професорке Митровић, обављао истраживање и похађао курс о савременој Кини у Провинцији Гансу, НР Кине. Његов извештај, заснован на тамошњем истраживању: *“Reinforcing Diplomacy of Asian Dragon”*, био је проглашен за најбољи од стране Министарства спољних послова НР Кине – одељење за Гансу Провинцију. Рад Кандидат Поповић је добитник и неколико стипендија: Стипендија за најбоље студенте Републике Србије, Доситеја фонд (2013); Стипендија Владе Републике Италије за истраживачки период на Универзитету LaSapienza, под супервизијом проф. др Едоарда Борије (01. 01. 2017. – 01. 07. 2017); SASAKAWA Fellowship (2018) Универзитета у Београду. Слободан Поповић солидно говори енглески језик, течно италијански, служи се француским и немачким језиком, док је у познавању кинеског језика достигао ниво HSK 4.

Докторанд Слободан Поповић је учествовао и на следећим конференцијама:

The Position of the New Security Concept in China's Foreign Policy – Case Study Shanghai Cooperation Organization “*Megatrends in Asia*”: *Digitalization Security and Foreign Policy Implications*, Oriental Business and Innovation Center,, 6-7. маја, 2021, Будимпешта.

Geopolitical Role of the Shanghai Cooperation Organization within the Belt and Road Initiative, *II Eurasian Research on Modern China and Eurasia Conference*, Yerevan State University, , 1-2. новембра, 2019, Јереван.

The Role of Chinese New Security Concept in Creating Multipolar International Order, *International Relations in the Age of Anxiety*, Central and East European International Studies Association, International Studies Association, 17-19. јуна, 2021, Београд.

New Thought for New Age - Confucius Discourse in the Geo-economy and Geopolitics of PR China, Case Study Countries of V4, *The V4 in East Asia and East Asia in the V4: The Present of Economic and Political Relations between the Visegrad Four Countries and East Asia*, Budapest, OBIC, 2-4. маја 2019, Будимпешта.

Geopolitical and Geoeconomic Position of Hungary within the “16+1”, *The Past and the Future of Hungary's Diplomatic and Trade Relations with East Asia*, Oriental and Business Center of Budapest Business School, University of Applied Sciences, 18. фебруара, 2019, Будимпешта.

The Role of the Shanghai Cooperation Organization in the Security Policy of People's Republic of China, *Економија у измењеном безбедносном окружењу*, Центар за безбедност, менаџмент и међународну политику, фебруар 2018, Београд.

Објављени радови

Кандидат Слободан Поповић објавио је следеће радове:

Чланак: “Geopolitical Position of the Shanghai Cooperation Organization within the Belt and Road Initiative”, *Asian Issues*, Vol. 6, No. 1, 2020, pp. 73 – 91.

ISSN 2217-8813;

UDC 32(5);

M53 – 1 поен

Саопштење са међународног скупа штампано у целини: Slobodan Popovic, Ljiljana Stevic, “New Thought for New Age – Confucius Discourse in the Geoeconomics and Geopolitics of PR China, Case Study of the V4”, in, Csaba Moldicz, *A Geopolitical Assessment of the Belt and Road Initiative*, Oriental Business and Innovation Center, Budapest Business School, 2020, pp. 105-120.

ISBN 978-615-5607-88-02;

M33 – 1 поен

Саопштење са међународног скупа штампано у целини: "Geopolitical and Goeconomic Position of Hungary within the "16+1", in, Gyorgy Ivan Neszemlyi (eds.), *The Past and the Future of Hungary's Diplomatic Relations With East Asia*, Budapest Business School, Hungary, 2019, pp.33-55

ISBN 978-615-5607-71-4;
M33 – 1 поен

Чланак: "Between Geopolitics and Goeconomics – The Silk Road Discourse in Diplomacy of Japan", *The Review of International Affairs*, Vol. LXIX, No. 1171, The Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 2018. pp. 5-25.

ISSN 0486-6096;
UDK 327;
M51– 3 поена

Чланак: "The Influence of the Discourse of Peaceful Development on Chinese (Re)Positioning in the International Order", *International Politics*, LXIX, No. 1171, July-September, Institute of International Politics and Economy, Belgrade, 2018. pp. 5-29;

ISSN 0543-3657;
UDK 327;
M52– 1,5 поен

Чланак: Ljiljana Stević, Slobodan Popović, „Pozicija Republike Srbije na političko-bezbednosnoj medi Evropske unije i Narodne Republike Kine“, *Politika nacionalne bezbednosti*, br. 2/18, Institut za političke studije, Beograd, 2018, str. 97-119.

ISSN 2334-959X;
UDK 351.862/.863(497.11);
M52 – 1,5 поен

Чланак: "The Role of the Shanghai Cooperation Organization in China's New Security Concept", *Asian Issues*, Vol. 4, No.1, 2018, pp. 73-100.

ISSN 2217-8813;
UDC32(5);
M53 – 1 поен.

Саопштење са међународног скупа штампано у целини: "The Role of the Shanghai Cooperation Organization in the Security Policy of the People's Republic of China", *Conference Proceedings – Economy in Transformed Security Environment*, Center for Security, Management and International Politics, Belgrade, 2018. pp 101-106.

ISBN 978-86-900480-0-7;
M33 – 1 поен

1.2. Основни подаци о дисертацији

Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду на електронској седници одржаној у четвртак 19. новембра 2020. године одобрило је тему, односно израду докторске дисертације кандидата Слободана Поповића под називом „Улога Шангајске организације за сарадњу у геополитичком и геоекономском позиционирању НР Кине“. Извештај о квалификованости кандидата и подобности предложене теме за докторску дисертацију потписала је Комисија у следећем саставу: проф. др Драгана Митровић, редовни професор, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, проф. др Јелица Стефановић Штамбук, редовни професор, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука и проф. др Срђан Перишић, ванредни професор, Унион Универзитет – Факултет за међународну политику и безбедност. Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду дало је сагласност за израду предложене теме докторске дисертације на седници одржаној 1. децембра 2020. (бр. одлуке: 61206-4236/2-20).

Докторска дисертација кандидата Слободана Поповића рукопис је од 183 стране, садржи 944 фусноте, формом и садржајем урађен у складу са важећим правилима Универзитета у Београду и Факултета политичких наука, тј. у свему сагласно Упутству за формирање репозиторијума докторских дисертација, донетом од стране Сената Универзитета у Београду. Цитирани примарни и секундарни извори наведени су у списку литературе, који садржи 599 одредница.

Дисертација је подељена у седам целина, где прва целина, односно поглавље представља Увод, док последње поглавље јесте Закључак истраживања. Поред тога садржи и биографију кандидата, изјаве о ауторству и превод насловне стране и резиме докторског рада на кинески језик. Приликом писања завршног рада на докторским студијама, кандидат Слободан Поповић, користио је изворе на српском, енглеском, италијанском и кинеском језику.

2. Предмет и циљ дисертације

Полазећи од тврдње да је Шангајска организација за сарадњу (ШОС) један од кључних стратешких елемената у кинеским иницијативама геополитичког и геоекономског карактера, које имају не само регионални, већ и глобални домет, кандидат је показао да НР Кина, својом активном улогом кроз интеррегионалну и мултилатералну призму ШОС-а, поред билатералних веза са државама чланицама Организације, простор обухваћен овим оквиром сарадње настоји да претвори у безбедан стратешки логистички чвор и економски стимулативно поднебље. Дакле, предмет истраживања докторског рада је улога Шангајске организације за сарадњу (ШОС) у геополитичком и геоекономском позиционирању Народне Републике Кине, и то у временском оквиру од 2001. године, када ова организација настаје, до 2019. Приступ кандидата којим указује да су процес и ток институционалног јачања и развоја ШОС-а комплексни и суочени са бројним проблемима, али и позитивним процесима који јачају мир, безбедност и

економску сарадњу чланица, пошавши од поставке да је постизање позитивних резултата ових процеса било могуће захваљујући постојању дубоке и чврсте политичке сагласности засноване на интересима, те развоју институција и механизма које подстичу поверење и сарадњу, спречавају сукобе интереса између чланица и када је потребно остављају простор за њихово несагласје, јесте научно валидни приступ. Његова полазна претпоставка је да Механизам Шангајске петорке, а потом и његово прерастање у ШОС, представља кинески стратешки одговор на измењену безбедносну архитектуру и вакуум моћи у региону Централне Азије након урушавања Совјетског Савеза. У том контексту, кандидат је истраживањем спољних политика САД, ЕУ, Јапана, Индије, Пакистана и Турске показао да је на територији централноазијског региона поново активирана Велика игра, што је представљало један од бројних подстицаја НР Кине да буде активно ангажована у централноазијском простору. Такође, докторанд Слободан Поповић смештајући истраживање у контекст савремених међународних односа и глобалне безбедносне архитектуре указује на разлике и сличности које постоје између Нове велике игра и Велике игре из XIX века, чије су карактеристике биле одређене империјалистичким надметањима између Русије и Уједињеног Краљевства.

Кроз истраживање развоја институционалног оквира ШОС, кандидат је указао и на методе и на области у којима земље чланице остварују сарадњу кроз хармонизацију не само међусобних интереса, већ и националних интереса са стратешким интересима Организације као целине. Тим путем, кандидат Слободан Поповић је приказао на који начин Шангајска организација за сарадњу кроз инфраструктурно и међуљудско повезивање земаља и борбепротив тероризма, религијског екстремизма и сепаратизма на територији „ШОС региона“ доприноси реализацији економских и безбедносних циљева НР Кине. У свом раду, кандидат се фокусира и на улогу коју ШОС има у војној модернизацији НР Кине, нарочито са аспекта одржавања билатералних и здружених војних вежби, као оквир за проверу не само кинеских одабраних војних стратегија у одбрани националне и физичке и сајбер безбедности, већ и убојитости поседованог наоружања. Кандидат је истраживањем предмета дисертације показао да уодабиру елемената кинеског геополитичког и геоекономског деловања у Новој великој игри велики удео припада мотивисаности која произлази из кинеске енергетске рањивости, односно неопходности географске и структуралне диверсификације извора и рута допремања нафте и гаса. Са аспекта енергетске безбедности, односно геоекономије, ма Поповић је показао да ШОС нема директан утицај у кинеским стратегијама обезбеђивања енергетске безбедности и реализацији Иницијативе појас и пут.

Путем анализирња предмета истраживања, докторанд Слободан Поповић кроз цео рад приказује како НР Кина у процесу свог геополитичког и геоекономског позиционирања и деловања у централноазијском простору посредством ШОС-а гради структуре међудржавних односа тако да оне погодују претварању „ШОС регион“ у безбедан логистички чвор и економско стимулативно поднебље. Стимулативно окружење са створеним осећајем заједништва, неопходан је елемент у кинеским стратегијама реализације националних интереса. Свакако, те исте кинеске иницијативе

остале земље чланице не би прихватиле да оне не доприносе ојачавању не само њихове позиције моћи, обезбеђивању националне безбедности, политичке стабилности и економског развоја, већ и регионалне и глобалне безбедности. Ово можемо разумети као својеврсну потврду успешног спровођења добросуседске и „ободне“ дипломатије.

Кандидат је своје истраживање фокусирао на период од 2001. године, када је и настао ШОС. Међутим, због разумевања комплексности теме, докторанд Поповић се осврће и на временски период XIX века и раздобље Хладног рата. Као што је поменуто, временски период XIX века укључен је да би се истраживањем старе Велике игра могла разумети структура и форма Нове велике игре, али и облик и начин кинеског одговара на безбедносне изазове који се јављају у њеном непосредном суседству и директно утичу на њену националну безбедност и економски развој.

Просторни фокус овог истраживања је регион Централне Азије, али приступањем Индије и Пакистана, географски се шири и на Јужну Азију и Индијски океан. Истовремено, због кинеског и руског сувереног и интересног протезања и на Пацифик, кандидат је посредно истраживао и улогу ШОС-а у кинеским стратегијама и овим деловима света, а директно кроз међународну сарадњу коју ШОС развија у контексту регионализације и глобализације, као што је на пример: Меморандум о разумевању са АСЕАН групацијом земаља.

Комисија налази да је циљ кандидата био да у дисертацији дефинише, испита и оцени како и у ком степену ШОС утиче на реализацију кинеских политичких, економских и безбедносних интереса на домаћем, регионалном и интеррегионалном нивоу. Узимајући у обзир и чињеницу да се ова кинеска иницијатива не би могла реализовати без подршке држава које постају чланице ШОС-а, кандидат је дисертацијом показао у којој мери и на који начин ова Организација представља дипломатску платформу за развој и реализацију стратешких интереса њених осталих чланица, а посредно и земаља дијалог партнера и посматрача. Додатно, кандидат је пружио објективну и убедљиву научну анализу процеса кроз који НР Кина мерама изградње поверења тежи превазилажењу војних савезништава као начина обезбеђивања регионалне и глобалне безбедности и одрживог економског развоја. Такође, један од циљева овог доктората, а који је кандидат и доказао, јесте да ШОС није настао као одговор на америчку објаву рата тероризму, већ на измењену безбедносну структуру централноазијског региона након урушавања Совјетског Савеза, а о чему јасно сведоче и датуми покретања механизма Шангајска петорка (1996.), а потом и настанак Шангајске организације за сарадњу (јуни 2001.). Дакле, научна претпоставка коју је кандидат потврдио јесте да ШОС није настао као одговор на глобалну Коалицију у борби против тероризма, али да је кинеско виђење ове борбе као балансирајући елемент америчком извозу демократије био у великој мери манифестован кроз деловање ШОС, а нарочито кроз институционализацију Регионалне антитерористичке структуре 2003. године. Дакле, имајући у виду да ШОС није створен на премисама војног савеза, за разлику од НАТО, мреже и структуре односа које ШОС, а посредно и Кина, гради у борби против тероризма нису примарно и једино засноване на демонстрацији и збирном деловању

војне силе, већ и на елементима партнерског стварања осећаја заједништва и припадности кроз уважавање разлика, не само међу земљама чланицама, већ и шире.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Хипотетички оквир истраживања кандидата Поповића састоји се од опште (генералне) хипотезе из које су изведене пет посебних хипотеза. Комисија налази да хипотетички оквир истраживања чини логичку целину и да је самим тим смисленоквир за спровођење истраживања.

Генерална хипотеза:

Шангајска организација за сарадњу (ШОС) је важан елемент у кинеским иницијативама геополитичког и геоекономског карактера, које имају не само регионални, већ и глобални домет. НР Кина, својом активном улогом кроз интеррегионалну и мултилатералну призму ШОС-а, поред билатералних веза са државама чланицама Организације, простор обухваћен овим оквиром сарадње настоји да претвори у безбедан стратешки логистички чвор и економски стимулативно поднебље.

Комисија налази да је кандидат потврдио генералну хипотезу користећи бројне објективне и уверљиве аргументе почевши од тога да су државе постале чланице ШОС и отпочеле мултилатералну безбедносну и економску сарадњу са НР Кином, пошто су увиделе потенцијале користи по њихову националну безбедност, политичку стабилност и економски развој. Потом, у доказивању генералне хипотезе кандидат као аргумент наглашава повлачење војних трупа САД из региона Централне Азије, када су председници земаља чланица у заједничкој декларацији из 2005. дали рок за извршење овог задатка, уз објашњење да је ШОС платформа и њена сарадња са ОУН довољан и одговарајући гарантор мира и безбедности у овом делу света. Потом, као аргумент ма Поповић истиче и чињеницу да је ОУН на бројне начине признао успешност, а самим тим и валидност ШОС борбе против теоризма, сепаратизма и религијског екстремизма, и уопште обезбеђивања безбедности централноазијског региона. Ово се може посматрати и као постепено прихватање осећаја заједништва који НР Кина као иницијатор и носилац ШОС „плете“ у овом делу света. Дакле, ШОС је веома важан елемент у кинеским одбараним стратегијама геополитичког и геоекономског активизма у региону Централне Азије. Кандидат је приказао да трансформацијом Централне Азије у логистички безбедан чвор и стимулативно поднебље, НР Кина ствара *gateway* за даљи продор њеног утицаја ка западу Евроазије. Такође, Поповић образлаже аргумент у доказивању генералне хипотезе а то је да НР Кина централноазијским земљама континуирано успешно пружа осећај сигурности и заједништва на начин на који то не чини ни једна друга држава. У истом контексту, приказано је да је створена сигурност гарантована међудржавним односима креираним кинеским капиталом, вредностима и безбедносним стратегијама као манифестацијама кинеске структуралне и односне моћи.

Прва посебна хипотеза:

Након колапса Совјетског Савеза, новонастале државе у Централној Азији - Казахстан, Туркменистан, Тацикистан, Киргизија и Узбекистан, постају полигон надметања моћних држава око доминације овим простором. Међутим, попуњавање вакуума моћи у овом простору јеподстакнуто и политиком балансирања коју спроводе централноазијске републике. Геополитичка и геоекономска равн ових процеса и успешна сарадња НР Кине са централноазијским државама чланицама ШОС-а, као и са Русијом, показује да су поља деловања ШОС-а дефинисана и развијана не само у складу са интересима Пекинга, већ и осталих држава чланица.

Комисија налази да је кандидат потврдио ову посебну хипотезу будући да је доказао да се у региону Централне Азије надмећу интереси бројних држава чији је циљ контрола стратешких ресурса као што су извори и руте допремања енергената, обрадиво земљиште, хидро и ветро потенцијале, као и етно-религијска структура централноазијског становништва. Кандидат је приказао да свака од интересно присутних држава има своје стратегије геополитичког „откључавања“ овог дела света. Такође, Слободан Поповић је приказао и како централноазијске државе упошљавају горе побројане стратешке ресурсе у спровођењу политике балансирања, као једног од начина изласка из „руског загрљаја“. Анализирајући комплексну структуру односа интересно присутних земаља у региону Централне Азије и институционално-историјски развој ШОС, кандидат је доказао да сарадња НР Кине са земљама чланицама „ШОС региона“представља процес веома сложеног усаглашавања њихових различитих интереса насталих као последица не само променљивим односима кроз историју, већ и различитим нивоима економске развијености и безбедносних очекивања од саме Организације.

Друга посебна хипотеза:

Иако је НР Кина одувек заступала примарност Организације уједињених нација у међународним односима, стварањем ШОС-а она по први пут постаје носилац мултилатералног дипломатског умрежавања земаља, као резултат схватања да мултилатерализам и регионално умрежавање представљају веома корисне елементе у креирању мултиполарне структуре међународног поретка.

У доказивању ове посебне хипотезе кандидат Слободан Поповић полази од чињенице да је ШОС први мултилатерални аранжман сарадње чији је иницијатор и носилац НР Кина. Истражујући узроке овог кинеског заокрета у схватању мултилатералног повезивања земаља, ма Поповић је показао да је он очекивана последица кинеског отварања према свету и интеграције у међународну заједницу, као и кинеског активног стварања мултиполарног међународног поретка у коме ће, по кинеском разумевању, бити приказана реалнија позиција земаља у развоју. У истом контексту, докторанд Поповић је показао да из угла НР Кине мултилатерализам представља логичан елемент у њеној понуди међународним партнерима нових облика и формата сарадње у заједничком грађењу онога што Кина верује да је демократски међународни поредак

у коме ће на реалним економским параметрима бити приказана реална позиција земаља у развоју.

Трећа посебна хипотеза:

Геополитички потенцијал ШОС-а за Кину се огледа у здруженим и билатералним антитерористичким вежбама које доприносе развоју међусобне војне сарадње и изградњи поверења међу суседима чланицама Организације, чиме се јача кинеска национална безбедност.

У контексту доказивања ове хипотезе Поповић је објаснио разлоге због којих су ШОС билатералне и здружене војне и антитерористичке вежбезначајан гарант у кинеским стратегијама очувања националне, и физичке и сајбер, безбедности, али не и директни покретач прерастања ШОС у класични војни савез. Са геополитичког аспекта, ове ШОС вежбе имају великог удела у војној модернизацији НР Кине и развоја кинеске војне дипломатије. Када је реч о војној модернизацији, кандидат је у раду приказао како ове вежбе утичу на проверу кинеских одабраних војних стратегија у одбрани националне безбедности и осавремењивање војног арсенала, али и стварање антитерористичких јединица као новог рода војске. Посматрано из угла војне дипломатије, кандидат је доказао да ШОС вежбе директно доприносе кинеским настојањима да кроз мере јачања међусобног поверења шире кинеску глобалну мрежу војних партнерстава, чиме Пекинг директно умањује доживљај НР Кине као војне претње, што има позитиван утицај на обезбеђивање унутрашње и спољне безбедности НР Кине.

Четврта посебна хипотеза:

У геоекономском смислу ШОС је потпора економским иницијативама које НР Кина покреће ради постизања одрживог економског развоја. Такође, ШОС је важан елемент у инфраструктурном, трговинском (саобраћајном, енергетском, телекомуникационом) и финансијском умрежавању земаља.

Кандидат је у доказивању ове тезе пошао од чињенице да земље чланице, сем Индије, не само на нивоу ШОС декларација, већ и на нивоу практично вођене политике потврђују жељу да своје ресурсе упосле са циљем реализације и повезивања са кинеским спољнополитичким (гео)економским иницијативама, имајући пре свега на уму Иницијативу појас и пут. У доказивању ове хипотезе кандидат је користио и аргумент да Пекинг обилатим финансирањем траспортне друмске и железничке инфраструктуре, као и телекомуникационе, како на билатералном тако и на нивоу Организације, ствара погодно тле за реализацију кинеских геоекономских иницијатива, о чему сведочи и чињеница да пет од шест економских коридора пролазе кроз „ШОС регион“. Такође, у доказивању ове хипотезе, доткоранд Поповић издваја и чињеницу да ШОС инизом потписаних званичних докумената, који и чине његов правни оквир, инсистира на чињеници да је инфраструктурна модернизација и инфраструктурно и међуљудско повезивање земаља кључни елемент за постизање одрживог економског развоја, што је и један од главних носећих стубова кинеске Иницијативе појас и пут. Са

друге стране, кандидат је приказао да у ШОС институционалној структури нису успостављени механизми који би се бавили директном (гео)економском ШОС подршком Иницијативи појас и пут. Такође, ма Поповић објективно је приказао да из инфраструктурних пројеката изостаје финансирање лука и енергетске инфраструктуре, на основу чега је у докторској дисертацији приказано не само да Организација има простора за даљи развој сарадње, већ и да Кина сарадњу са другим земљама чланицама продубљује по принципу постепеног превазилажења изазова у односима, уз истовремено и постепеноотварањених поља сарадње за која верују да су неопходни деоу даљем оснаживању рада Организације. *Пета посебна хипотеза:*

Један од битних аспеката ШОС-а је јачање капацитета меке моћи НР Кине. У том контексту, дискурс „шангајског духа“, којим се ШОС руководи, представља кинески покушај да идеје и модел кинеског развоја прикаже као пут ка стварању фер и демократског међународног поретка у коме ће све државе бити једнаке. Истовремено, Пекинг на тај начин настоји да неутралише од стране Запада пласираног мишљења да НР Кина ствара синоцентрични међународни поредак.

Са циљем докзивања ове хипотезекандидат је је кренуо од тврдње да је ШОС руковођен „шангајским духом“ један од канала промовисања кинеске философије и кинског разумевања међународног поретка као градивних делова кинеског планираног уздицања у глобалну суперсилу и стварања не само регионалног, већ и глобалног осећаја заједништва. У том смислу, кандидат је критички приказао приступ кинеских руководилаца у коришћењу ШОС као промотора развоја кинеске меке моћи у стварању глобалне мреже партнера и развоја добросуседске дипломатије. У доказивању ове хипотезе, кандидат је пошао од тврдње да, иако, једна држава оснажује капацитете тврде моћи то не подразумева и њено директно јачање стратешког кредибилитета и ауторитета како на регионалном, тако и на глобалном нивоу. У том смислу, кандидат је показао да НР Кина користи ШОС као један од начина подизања нивоа њеног стратешког кредибилитета како би она од стране међународне заједнице била прихваћена као беневољентна сила која доприноси глобалном развоју, а не као држава чије су вредности и идеје директни изазивачи већ успостављеног поретка међународне безбедности и правила у прерасподели богатства. Дакле, НР Кина разуме да је мека моћ неизоставан чинилац у амбицијама стварања контекста да друге државе и организације њене економске иницијативе и безбедносне стратегије разумеју као неопходне делове глобалног развоја. Задржавајући дистанцу у истраживању, кандидат истовремено приказује да један од главних недостатака кинеских амбиција јачања меке моћи кроз ШОС представља изостанакајавних и транспарентних расправа, као начин развоја „света иновација“, у којима ће бити укључени не само представници власти, већ и представници академског света и цивилног сектора, о користима и изазовима које доносе пројекти који су финансирани кинеским капиталом, односно кинеским девизним резервама.

4. Кратак опис садржаја структуре по поглављима дисертације

Докторанд Слободан Поповић је тако формулисао структуру докторске дисертације да осим Увода (стр. 1-12), у коме образлаже предмет и циљ истраживања, полазне хипотезе и очекиване резултате, те методолошки оквир истраживања, она има још пет поглавља и Закључак.

У другом поглављу (стр. 13-45), под називом *Кинеско схватање спољне и безбедносне политике*, кандидат истражује настанак и развој геополитичких и геоекономских идеја у кинеској спољној политици и дипломатском ангажману како на регионалном, тако и на глобалном нивоу, приказујући да геоекономски утицај увек претходи геополитичком. У истом поглављу, ма Поповић приказује на које начине НР Кина демонстрира своје капацитете структуралне и односне моћи у стварању нових структура и модела међудржавних односа, као демонстрације мирољубивог развоја, немешања у унутрашње ствари друге државе, заштите националних интереса и пружања подстицаја глобалном развоју и безбедности. Потом, докторанд је из различитих теоријских углова приказао опажај и доживљај НР Кине не само као глобалног партнера и изазивача, већ и као државе која жели да буде легитимни лидер клуба глобалног управљања.

У трећем поглављу (стр. 46-72), које носи назив *Централна Азија од велике игре до ШОС-а*, кандидат је, најпре, извршио историјски осврт на разлоге геополитичке и геоекономске важности Централне Азије за кинеску националну безбедност, територијални суверенитет и економски развој, будући да се Велика игра из деветнаестог века прелила и на територију тадашњег кинеског царства. У том смислу, кандидат нам кроз ово поглавље докторске дисертације, како са историјског, тако и са аспекта тренутног распореда снага у простору Централне Азије, пружа одговор на питање зашто активни ангажман Пекинга у овом делу света представља један од кључних циљева у кинеској спољно-безбедносној политици.

Анализу четвртог поглавља (стр. 73-103), *Улога ШОС-а у спољној политици НР Кине* кандидат започиње анализирањем институционално-историјског развоја Организације, као прве мултилатералне платформе покренуте од стране НР Кине. Кроз мултилатерализам, интеррегионализам и институционално-историјски развој ШОС-а, Пекинг тежи креирању партнерског идентитета и партнерске перцепције традиционалних и нетрадиционалних изазова, приликом чега жели да наступа са позиције моћи актера који одређује шта значи принцип обостране и заједничке користи и да она није могућа уколико се оснажује анти-кинеска коалиција. Дакле, Пекинг себе покушава да представи као веома опрезног, поузданог, али и прагматичног, али када је потребно, непопустљивог партнера. У складу са тим, једна од улога ШОС-а у спољној политици НР Кине јесте да обезбеди подршку држава чланица, али и шире, за иницијативе које је покренула или планира да покрене у креирању мултиполарног међународног поретка, као реалног и стабилног савременог односа снага, и превазилажења хладноратовског менталитета. Подршку за своје иницијативе посредством ШОС, НР Кина обезбеђује и међународном сарадњом коју Организација реализује у контексту регионализације и глобализације. НР Кина међународну сарадњу ШОС приказује као неопходан начин јачања престижа Организације, а самим тим и

позиције моћи земаља чланица. Истовремено кандидат испитује да ли ће у том случају позиција моћи појединих земаља „ШОС региона“ бити контролисана кинеским стратешким амбицијама и девизним резервама.

У петом поглављу (стр. 104-134), под називом *Улога ШОС-а у обезбеђивању унутрашње и спољне безбедности НР Кине*, докторанд Слободан Поповић полази од тврдње да је ШОС један од најважнијих кинеских елемената у борби против „три зла“ – тероризма, сепаратизма и религијског екстремизма, што је поткрепио и низом аргумената, преваходно се ослањајући на већ реализоване ШОС резултате и који су признати од стране ОУН, као и чињеницом да је НР Кина у свој законодавни оквир уврстила ШОС Конвенцију о борби против тероризма из 2009. Потом, докторанд Поповић је у овом поглављу указао како је НР Кина искористила ШОС за умањење могућности реализације амбиција САД да креира безбедносну архитектуру у којој ће она моћи унилатерално да контролише и континентални и индо-пацифички део Азије и да самим тим унилатерално реализује геополитичке концепте Хартленд и Римленд. Ма Слободан Поповић је пажљивим анализирањем институционално-историјског развоја ШОС показао да, иако, ШОС настаје из комитета намењених за решавање територијалних спорова, у његовој институционалној структури изостају механизми који ће се директно бавити овим веома важним питањем, иако су земље чланице дефинисале и концепт пограничних активности и концепт пограничних регија. Такође, он је ово запажање искористио у анализи ШОС капацитете да утиче на решавање проблема територијалног спора између Кине и Индије, чиме је указао на недоследност поштовања ШОС приступних критеријума. У том смислу, кандидат одговара на питање да ли се НР Кина придржава правила које је сама формулисала као гаранције предвидљивог понашања у мултилатералним аранжманима чији је она носилац? Са друге стране, кандидат је показао да НР Кина великим делом војним и антитерористичким вежбама активно креира безбедносну архитектуру континенталног дела „ШОС региона“, као једне од приоритетних карика у сложеном ланцу кинеских стратегија обезбеђивања унутрашње и спољне безбедности.

У шестом поглављу докторског рада (стр. 135-164), *Геокономски значај ШОС-а за НР Кину*, ма Поповић своју анализу започиње утицајем ШОС-а за реализацију Иницијативе појас и путне само због очигледног географског преклапања простора обухваћеног и Организацијом и Иницијативом, већ и идејама да инфраструктурна модернизација и инфраструктурно и међуљудско повезивање земаља чине основу одрживом економском развоју. Кандидат је указао да, за сада, сви ови потенцијали нису били довољни да се у ШОС оквирима успостави механизам директне (гео)економске подршке кинеској Иницијативи појас и пут. Потом, кандидат своје истраживање усмерава ка разлозима због којих још увек није успостављена ШОС Развојна банка, иако по кинеском мишљењу постоје сви услови за отпочињањем њеног рада. Као главни разлог, докторанд је навео страх од даљег кинеског финансијског и економског експанзионизма, будући да остале ШОС државе чланице не располажу количином девизних резерви и радном снагом као НР Кина и да њихова економија није конкурентна кинеској. У последњем делу овог поглавља кандидат је истражио улогу

ШОС-а у реализацији енергетске безбедности НР Кине, анализирајући кинеске дипломатске, безбедносне и економске стратегије диверсификације извора и рута допремања нафте и гаса, као и мотиве због којих већ успостављен ШОС Енергетски клуб не подиже енергетску сарадњу на ниво који је могућ унутрашњим потенцијалима и спољним могућностима, односно производним, транзитним и потрошачким капацитетима земаља „ШОС региона“.

У последњем поглављу, односно *Закључку* докторске дисертације (стр. 165-174), кандидат Слободан Поповић износи закључна размишљања до којих долази не само урађеном анализом кроз поглавља, већ и њиховим повезивањем у јединствену целину, доказујући већину хипотеза постављених у Уводу.

5. Остварени резултати и научни допринос

Докторска дисертација „Улога Шангајске организације за сарадњу у геополитичком и геоекономском позиционирању НР Кине“ представља оригиналан, научно утемељен рад докторанта Слободана Поповића у области политичких наука.

Комисија је сагласна да је кандидат Слободан Поповић користећи јасну аргументацију, подобан теоријски оквир и методолошке алатке успео да објасни улогу Шангајске организације за сарадњу у геополитичком и геоекономском позиционирању НР Кине. Кандидат је веома убедљиво и објективно приказао како путем ШОС платформе НР Кина креира нове структуре међудржавних односа што истовремено представља и кинеске амбиције да се на њеним, а од стране других држава прихваћених стратегија трансформише и даље ојачава централноазијски регион у логистички безбедан чвор и економско стимулативно поднебље.

Остварени резултати истраживања докторске дисертације представљају нови и проширени теоријски и историјски увид који омогућава дубље разумевање практичног кинеског геополитичког и геоекономског понашања у региону Централне Азије. Поред тога, оствареним резултатима кандидат Слободан Поповић дао је увид у разлоге због којих су званичници НР Кине покренули, а потом и интензивирали континентални геополитички и геоекономски курс, као једне од одлика у кинеској промени разумевања не само мултилатерализма, већ и државног суверенитета. Наиме, ШОС је прва мултилатерална организација креирана на бази кинеских стратешких промишљања и прва организација у којој су војске земаља чланица боравиле и изводиле војне вежбе на кинеској територији.

Научни допринос се огледа у настојању да се што обухватнијом и објективном анализом ина њој заснованих закључака омогући боље разумевање кинеског позиционирања у Централној Азији које може бити од користи другим истраживачима, као и широј научној јавности. Дакле, истраживање би проширило фонд научног знања о предложеној теми истраживања, која је изузетно актуелна. Значај рада се може препознати и у омогућавању научној заједници у Србији да сагледа и промисли

кинеске иницијативе кроз другачију призму, што је оснажено анализом теме кроз ослањање и на западну и кинеску перцепцију геополитике, геоекономије и мултилатералне дипломатије. Додатно, научни допринос ове докторске дисертације, нарочито обзиром на Иницијативу појас и пут, отвара врата за поредбену анализу кинеског понашања и у другим регионима и разлозима успостављања неког облика мултилатералне сарадње као што су „16+1“, и БРИКС.

Вредан друштвени циљ овог истраживања Комисија препознаје у уверљивости и успешности објашњења докторанта Поповића актуелног утицаја НР Кине, која у областима као што су производња, трговина и инвестиције, енергетика, телекомуникације, транспорт, култура, здравство и спорт бележи осетно присуство у целом свету. Само објективном анализом, а самим тим и разумевањем начина, праксе, интереса и културе кинеског пословања, државе широм света могу побољшати законски оквир и преговарачку позицију према њој, чиме ће успешније реализовати своје националне интересе. Ово је од великог значаја посматрано из угла националних интереса, војне неутралности и спољнополитичких стратегија Републике Србије, јер њена билатерална сарадња са НР Кином на нивоу свеобухватног стратешког партнерства изазива све већу пажњу других битних геополитичких актера.

6. Закључак Комисије

Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке Комисија је утврдила да до сада код нас није брањена докторска дисертација која третира геополитичко и геоекономско постављање Народне Републике Кине кроз њен ангажман око оснивања и делања Шангајске организације за сарадњу.

Комисија закључује да је докторска дисертација ма Слободана Поповића „Улога Шангајске организације за сарадњу у геополитичком и геоекономском позиционирању НР Кине“ урађена у свим деловима у складу са прихваћеном пријавом, да је оригинално и самостално научно дело, те да је спремна за јавну одбрану. Предлажемо Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да формира комисију за одбрану ове дисертације у истом саставу и одлуку о томе проследи Већу за правне и економске науке Универзитета у Београду, зарад добијања сагласности.

Чланови комисије:

Проф. др Драгана Митровић

Проф. др Јелица Степановић Штамбук

Проф. др Срђан Перишић